

Verslag netwerkdag taalcoördinatoren | 5 april 2018

Landelijk Netwerk Taal

Plenaire lezingen

Opening | Joanneke Prenger

Joanneke opende de dag met een aantal mededelingen:

- Verschenen: Leren schrijven met peer response en instructie in genrekennis; een leerlijn voor de basisschool. [Download](#) de gratis lessenseries.
- De landelijke opleiding voor taalcoördinatoren is vernieuwd. Op 29 mei is er een inscholing voor opleiders.
- Het Ontwikkelteam Nederlands is gestart! Joanneke vertelt hoe het proces in elkaar zit en nodigt de leden van het Landelijk Netwerk Taal uit om vooral aan te haken. De producten van het Ontwikkelteam Nederlands zullen onze onderwijspraktijk gaan raken. [Praat](#) daarom vanaf het begin al mee!
- Download [de presentatie](#)

Leesmotivatie, leesweerstand, leesbevordering: wat weten we en wat werkt? | Roel van Steensel

Naarmate kinderen ouder worden, neemt hun motivatie om te lezen af. In het voortgezet onderwijs hebben veel leerlingen zelfs een uitgesproken weerstand tegen lezen. In deze lezing ging Roel van Steensel (bijzonder hoogleraar Leesgedrag Vrije Universiteit Amsterdam) in op de vraag hoe leesmotivatie, woordenschat en het gebruik van leesstrategieën zich volgens onderzoek tot elkaar verhouden. Daarbij werd duidelijk dat leesmotivatie de doorslaggevende factor is voor het verwerven van een positieve leeshouding. Die leesmotivatie bestaat uit twee onderdelen die aandacht moeten krijgen om zich te ontwikkelen tot een blijvend positieve leeshouding: een reden om te lezen (wil ik een goede lezer zijn) en heb ik (lees)zelfvertrouwen (kan ik goed lezen). Een belangrijk hulpmiddel om dit op te bouwen is het werken met leesbevorderingsprogramma's: die werken! Zodanig dat leesmotivatie ook leidt tot een betere leesvaardigheid. In de presentatie van Roel van Steensel kun je nog meer vinden over het kiezen van goede boeken, aandacht voor woordenschat bij lezen en de plaats van leesstrategieën binnen het leesproces!

- Download [de presentatie](#)

Na de lezing van Karin van de Mortel (specialist op het gebied van taal- en leesonderwijs bij CPS) was de energie om met het leesonderwijs aan de gang te gaan voelbaar in de zaal. Bevlogen zette zij uiteen waar het om moet gaan bij het leren begrijpend lezen: het denken van leerlingen over een tekst bevorderen! Karin legde uit dat dat vooral door *scaffolding* gebeurt: een leraar die hardop het denken demonstreert, die voordoet hoe leerlingen zouden kunnen denken om van de tekst te leren en die het denken met tekstgerelateerde opdrachten verder uitdaagt. Daarnaast betoogde ze dat leerlingen veel meer gelegenheid nodig hebben om het geleerde te kunnen toepassen, ook op een hoger (denk- en/of tekst-) niveau. Dan ontstaat er de 'Max Verstappen transfer' en leren ze echt. Daarvoor zijn er (veel) geschikte teksten nodig, de juiste aanpak, de goede vragen (gebruik de taxonomie van Bloom) en formatief evalueren voor goed zicht op het leren van de leerlingen. En vraag je altijd samen met de leerlingen af: 'wat gaan we van deze tekst leren?'

- Download [de presentatie](#)
- Download gratis het e-book: ['De drie grootste misverstanden als het gaat om begrijpend leesonderwijs'](#).
- Download gratis de brochure: ['Begrijpend lezen de overgang van po naar vo'](#)
Deze brochure is bestemd voor leraren in het primair onderwijs die hun leesonderwijs willen optimaliseren en leraren in het voortgezet onderwijs die het leren door te lezen effectiever willen vormgeven in de les. Voor taalcoördinatoren, leesspecialisten, interne begeleiders, middenmanagers en teamleiders biedt deze brochure aanknopingspunten om het taalbeleid in school verder te ontwikkelen. CPS ontwikkelde drie gebruiksvriendelijke instrumenten voor begrijpend lezen en lessen waarin wordt gelezen. Met behulp van deze instrumenten kunnen leraren hun instructievaardigheden verbeteren (Zelfobservatielijst), optimaal van en met elkaar leren (Kijkwijzer) en de lessen waarin wordt gelezen goed voorbereiden (Lesvoorbereidingsformulier).
- Bekijk: ['Vlot, Vloeiend, Verdiepend'](#). Een aanpak die uw begrijpend leesonderwijs versterkt.
- Lees, studeer en bekijk met uw team de gratis online e-formation ['Begrijpend lezen van po naar vo'](#).
De e-formation 'Begrijpend lezen van PO naar VO' is een informatieve en interactieve omgeving voor leraren in groep 7 en 8 in het primair onderwijs (PO) en leraren van klas 1 en 2 in het voortgezet onderwijs (VO). Deze e-formation is ook bedoeld voor taalcoördinatoren, leesspecialisten, intern begeleiders en leidinggevenden in PO en VO. Deze e-formation wil geïnteresseerden de mogelijkheid bieden om te reflecteren op de wijze waarop begrijpend lezen wordt vormgegeven in de eigen lessen of op de eigen school, aan de hand van de meest recente inzichten. Deze e-module biedt daarvoor een keur aan teksten, (reflectie)vragen, filmfragmenten van lessen en interviews en praktische hulpmiddelen.

Subplenaire lezingen

Motiverend technisch lezen | Audrey Machielsen

Audrey Machielsen is senior innovatie- en organisatieadviseur bij de CED-groep en liet in haar lezing zien hoe motiverend leesonderwijs kan zijn. Door vanaf jonge leeftijd de nadruk te leggen op motiverend lezen en het betrokkenheidsaspect van het lezen met een kwalitatief goed aanbod, vergroot je het leesplezier van kinderen en werk je tevens aan woordenschat, kennis van de wereld en leer je kinderen vanuit betrokkenheid de teksten te willen begrijpen. Tijdens het aanvankelijk leesproces wordt alleen gebruikt wat ten dienste staat van het leren lezen. Voortgezet technisch lezen wordt bereikt door de leerlingen jaarlijks ongeveer 25 leeftijdsadequate boeken te laten lezen. De kinderen kiezen deze boeken zelf en maken elkaar enthousiast met boekenbabbels en boekreclames. Elke dag 20 minuten lezen in een zelf gekozen boek levert veel winst op voor technisch en begrijpend lezen en vooral ook veel leesplezier! Leerkrachten ondersteunen kinderen bij het keuzeproces van boeken en het ontwikkelen van de eigen leesvoorkeur. Ze stralen leesplezier

uit door ook zelf te lezen tijdens de leesles. Audrey wist tijdens deze sessie haar enthousiasme over te brengen, en gaf ook veel praktische aanwijzingen bij vragen die er leefden bij de aanwezige taalcoördinatoren.

De ppt van Audrey is niet te downloaden via dit verslag. Als je verder wilt lezen over deze aanpak lees dan bijvoorbeeld:

- Moonen, E (2014) [Effectief leesonderwijs](#). Maak het verschil. In: *JSW*. jaargang 99, nummer 2
- De blog Smits en Van Koeven [Voortgezet lezen: Losse woorden oefenen of tekst?](#)

Uitdagend en functioneel taalonderwijs | Dolf Janson

Dolf Janson (oa zelfstandig onderwijsadviseur en auteur) begon zijn lezing met twee tegeltjes-wijsheden: 'Lezen is betekenis geven aan een zichtbare tekst' en 'Luisteren is betekenis geven aan een hoorbare tekst'. Daar moet het in het onderwijs dan ook over gaan, betoogde Dolf. Je moet leerlingen meegeven dat je taal gebruikt met een doel en in een context: bij taal draait het steeds om de betekenis. Vanuit die visie presenteerde Dolf verschillende activiteiten die je met leerlingen kunt ondernemen om dat zelf te ontdekken. Activiteiten waarbij je de nieuwsgierige en onderzoekende houding van leerlingen stimuleert en waarbij je voortdurend focust op de betekenis van taal. Zo ontdekken ze alle mogelijkheden van taal, kunnen ze daar actief mee aan de slag te gaan en ontlenuen ze daar zelfvertrouwen aan. Meer over zijn aanpak is te lezen in zijn boek 'Uitdagend en functioneel taalonderwijs'.

- Download [de presentatie](#)
- Meer info op <http://www.janson.academy> en <http://www.hettaallab.nl>

Workshops

De tekst centraal! | Heleen Buhrs

Op vrijwel alle basisscholen in Nederland worden lessen begrijpend lezen gegeven. Begrijpend leren lezen is een belangrijk vak binnen het onderwijscurriculum. De nadruk in het begrijpend leesonderwijs wordt tegenwoordig vooral gelegd op het aanleren en ontwikkelen van leesstrategieën. Uit onderzoek blijkt deze gekozen aanpak niet effectief. De strategieën worden als doel op zich gezien en de inhoud van de tekst wordt vergeten. De Alan Turingschool in Amsterdam,

waar Heleen Buhrs als leraar aan verbonden is, heeft gekozen voor een ander uitgangspunt: de leerkracht centraal en kennisopbouw als vertrekpunt voor het aanleren van vaardigheden. Oftewel: Heleen liet zien waar de leerkracht nodig is bij het ontrafelen van teksten die interessant zijn voor leerlingen. Het leerkrachtenteam heeft een werkwijze ontwikkeld voor het kiezen van teksten en stelt altijd de inhoud van de tekst als lesdoel. Van daaruit komen instrumentele vaardigheden als actief aantekeningen maken, lezen en herlezen, begripsverklaring en klassendiscussie om van elkaar te leren aan bod. Het liefst in één les. Toegepaste principes van close-reading zorgen ervoor dat kennis én vaardigheden om deze kennis te leren en te verdiepen met hoge betrokkenheid worden geleerd. En de teksten moeten vooral niet te makkelijk zijn: als je veel weet over een onderwerp kun je er ook moeilijke teksten over lezen, stelde Heleen. Een insteek die door de enthousiaste presentatie van Heleen de deelnemers bijzonder boeide!

- Download [de presentatie](#)
- Download [het artikel van Heleen in JSW](#)

LIST in de praktijk | Ria Geerse en Evert Duvivier

Ria Geerse is domeincoördinator Leren bij het Seminarium voor Orthopedagogiek van de Hogeschool Utrecht. Zij is vanuit die functie landelijk LIST-coördinator voor het SVO. Evert Duvivier is leerkracht groep 8 en kartrekker van LIST en DENK van de Vlissingse Schoolvereniging. Ria en Evert verzorgden samen een duopresentatie over de LIST-aanpak in de praktijk. De letters LIST staan voor: 'Lees Interventieproject voor Scholen met een Totaalaanpak', door scholen kort vertaald als 'Lezen IS Top!' Totaalaanpak betekent dat de hele school, van groep 1 tot en met 8 volgens deze aanpak werkt. LIST is een evidence-based ontwikkelingsgerichte aanpak voor lezen. In de onderbouw wordt gewerkt met essentiële thema's, met een combinatie van fictie en non-fictie teksten. Vanaf het begin gaan lezen en schrijven hand in hand. Ria vertelt dat leerlingen vanaf groep 4 gaan lezen met **zelfgekozen** boeken. Er is één vast leesmoment per dag, voor de hele school. Dit betekent dat in alle groepen op dezelfde tijd gelezen wordt, wat het makkelijk maakt om leerlingen uit verschillende groepen op niveau te clusteren. Ook vergemakkelijkt dit gezamenlijke rooster het tutorlezen, waarbij leerlingen uit hogere groepen leerlingen uit lagere groepen ondersteunen bij het lezen. De leesles begint met een 'boekenbabbel' van de leerkracht (5 min. boekpromotie, minilesje, raadgezicht, voorlezen o.i.d.), daarna gaan leerlingen zelfstandig lezen in eigen boeken. De leesles wordt gezamenlijk afgesloten. Leerlingen lezen 25 boeken per jaar. Strips en tijdschriften mogen ook, maar tellen niet mee. De leerkracht vervult tijdens de leesles drie rollen: hij observeert, hij is rolmodel (leest zelf ook), en hij voert leesgesprekken met de leerlingen over het lezen, de boekkeuze en beleving. Voorwaarde voor deze aanpak is dat er voldoende boeken aanwezig zijn op school, maar dit kan ook georganiseerd worden in samenwerking met de plaatselijke bibliotheek. Deze aanpak vraagt van de docent dat hij weet wat het boekenaanbod is en welke boeken geschikt zijn voor zijn leerlingen. Uitwisseling binnen het team over boeken, lezen en afstemming over de doorlopende leerlijn is hiervoor essentieel. Download [de presentatie](#)

In gesprek over de visie op taalonderwijs | Curriculum.nu | Ontwikkelteam Nederlands

In het traject Curriculum.nu buigen vanaf maart 2018 130 leraren, zo'n 20 schoolleiders en ruim 80 scholen zich over de vraag wat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs moeten kennen en kunnen, voor 9 leergebieden, waaronder ook taal/Nederlands. In verschillende stappen beantwoorden de teams de vraag wat er tot het onderwijscurriculum zou moeten behoren. De eerste stap was het formuleren van een **visie op het leergebied** (lees [de werkopdracht](#)): deze visie beschrijft hoe het leergebied Nederlands bijdraagt aan wat leerlingen nodig hebben voor hun leren, werken en leven in de toekomstige samenleving. In deze sessie presenteerden drie leraren uit het Ontwikkelteam Nederlands (Jetty de Jong, Simone Westra en Lucienne Rijks) de conceptvisie die zij nu ter bevraging voorleggen aan het onderwijsveld.

Ze vertelden wat zij zien als de relevantie van het taalonderwijs (waarom moeten kinderen taalonderwijs krijgen), wat de inhoud van het vak volgens hen moet zijn (ze stellen een driedeling in taalvaardigheid, kennis over taal en literatuur/fictie voor) en hoe het taalonderwijs zich verhoudt tot de andere leergebieden en vaardigheden (de positie). Aan ons, scholen in het land, taalexperts, wetenschappers... nu de taak om daar feedback op te geven: zijn we het met ze eens? De OT-leden deelden flappen uit met vragen en dat leidde tot boeiende gesprekken! De tijd was veel te kort om alles te bespreken, daarom nodigden ze ons uit om op school het gesprek voort te zetten en met het eigen schoolteam ook een feedbackformulier in te vullen. De opbrengsten van deze sessie worden uitgewerkt door de stuurgroep van het LNT en ingediend bij Curriculum.nu! Namens het Ontwikkelteam dank daarvoor!

- Download [de presentatie](#)
- [Lees de visie en geef feedback!](#)

Tip! Lees ook [het verslag van Martin Bootsma](#) die de netwerkdag bezoekt!

